IV. PILYS IR SENAMIESČIAI

Stasys Patkauskas

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI TRAKUOSE

1981 m. PKI atliko žvalgomuosius tyrimus Trakuose, Bernardinų ežero V krante, 14 m aukščio kalvoje, esančioje į ŠR nuo dabartinės autobusų stoties. Šioje vietoje spėjama stovėjus pirmą cerkvę Trakuose. Stengtasi išaiškinti cerkvės vietą, jos dydį, planinę struktūrą. Minėtos kalvos viršuje atidengta 166 m^2. Nukasus viršutinį žemės sluoksnį, išryškėjo stambių akmenų eilės, o pasiekus nejudintą gruntą - pastato pamatai.

Pamatų likučius sudaro 1-2 eilės akmenų, vietomis rištų kalkių skiediniu, tarpai užpildyti plytų skalda ir plytų gabalais. Pamatų V dalyje rasta ištisa eilutė plytų, rištų kalkių skiediniu. Plytos 25,9 x 23x7 cm, 26,1 x 23,2 x 6,8 cm, 25,9 x 23,1 x 6,3 cm ir panašaus dydžio, raudonos, kai kurios turi braukas. Pamatai yra stačiakampio 18 x 10,84 m dydžio pastato, orientuoto VR kryptimi. Nuo Š sienos pamatų, statmenai į išorę, eina keturi 1,6-3,8 m ilgio akmenų mūro atsikišimai. Gal tai buvusių kontrforsų pamatai? Prie P sienos pamatų į išorinę pusę tėra vienas toks 2,2 m ilgio atsikišimas. R sienos pamatų vidurinė dalis visiškai nuardyta kasant duobę vėlesniais laikais. Buvusios cerkvės V dalyje yra dviejų lygiagrečių sienų pamatai, tarp jų 1,2 m pločio tarpas. Buvusio įėjimo ir kitų statinio detalių dar nepavyko atsekti.

Darant du 16 m ilgio ir 2 m pločio cerkvės skersinius pjūvius, aptikta paskirų žmonių kaulų, suardytų ir geriau išlikusių kapų. 8 kapai aptikti kriptose. Kriptos iki 2 m ilgio ir 0,6 m pločio. Prie griaučių nerasta jokių įkapių, išskyrus ke-

letą kaltinių vinių, todėl laidojimo laikas ne visai aiškus. Kriptoms naudotų plytų dydžiai skiriasi nuo pamatams naudotų plytų. Tačiau panašių plytų fragmentų pasitaikė valant pamatus. Pjūvis, be to, rodo, kad cerkvės grindys neišlikusios.

Radinių aptikta labai maža. Be minėtų kaltinių vinių, surinktos kelios šukės. Jos priklausė S raidės formos profiliuotais pakraščiais nedideliems puodams, kurių visas išorinis paviršius, pradedant kakleliu, išbraukytas horizontaliomis tiesiomis linijomis. Keletas puodų šukių priklauso juodajai keramikai, kurios paviršius išbraukytas tarsi grafitu. Be to, rastas kaulinis 2,2 cm skersmens karolis su 1,1 cm skersmens skyle. Jis dvigubo nupjauto kūgio formos, iš abiejų pusių puoštas koncentriškais skrituliukais su taškeliu viduryje. Visi šie radiniai yra iš po statybos susidariusio kultūrinio sluoksnio, kuris blogai išlikęs ir skirtinas XIV a. pabaigai.

Darant bandomąsias perkasėles, cerkvės pamatų aplinkoje kultūrinio sluoksnio nerasta.

Tyrimų metu atidengti pamatų likučiai siedintini su vienu pirmųjų Trakuose krikščioniškų kulto pastatų - šv. Dievo Motinos gimimo cerkve.

Vladas Žulkus

KLAIPĖDOS PILIAVIETĖS TYRINĖJIMAI

1980 ir 1981 m. PKI tęsė Klaipėdos piliavietės tyrinėjimus (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 43-45).

Toliau tyrinėta pilies teritorijos ŠR dalis, 1980 m. didžiojo bokšto vietoje kasinėtas 150 m^2 plotas, o 1981 m. bokšto vietoje ir jo aplinkumoje dviejuose plotuose ištirti dar 238 m^2.

1980 m. buvo atidengti bokšto V dalies pamatai. Jų lieka-